

Har xil janrdagi asarlarni o'qitish metodikasining o'ziga xos xususiyatlari. Ertakni o'qish metodikasi

FAN: ONA TILI O'QITISH METODIKASI

Ta'lim yo'nalishi: boshlang'ich ta'lim va sport-tarbiyaviy ish
(2-kurs, 4-semestr)

Nizomiy nomidagi TDPU
BTM kafedrasi dotsenti, PhD
U.A.Masharipova

TOSHKENT 2021

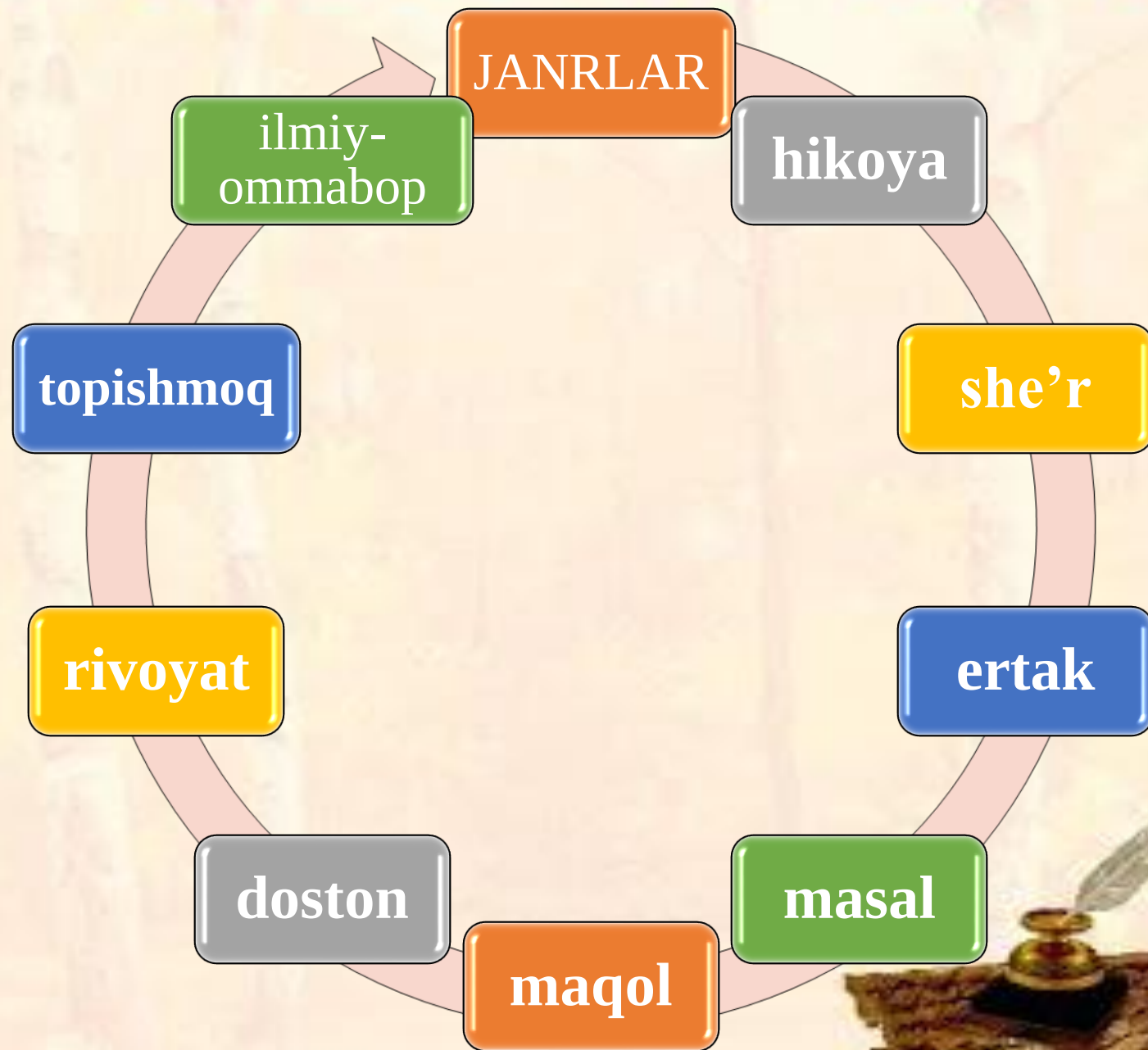
Ma'ruza rejasi

1. Badiiy janr va ularning turlari.
2. Ertak va uni o'rganish metodikasi.

Tayanch so'zlar: badiiy janr, matnni tasvirlash, ichda o'qish, ovoz chiqarib o'qish, asar qurilishi, she'riy asarlar.

Boshlang'ich
sinflarning o'qish
darslarida garchi
ilmiy jihatdan
bo'lmasa-da,
amaliy jihatdan
turli janrga
mansub asarlar
o'qib o'rganiladi.

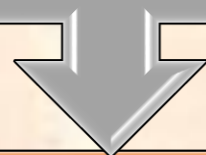

Ertak va uni o'rganish metodikasi

Ertak umumfolklor hodisasi sifatida eng qadimiy, ommaviy, hajman yirik, barcha uchun baravar qiziq bo'lgan epik janrdir.

M.Qoshg'ariyning “Devonu lug'otit turk” asarida turkiy xalqlar ertakni “**etuk**” deb atashlari qayd qilingan.

Etuk “biror voqeani og'zaki hikoya qilish”ni anglatadi.

O'zbekistonning hududlarida ertak turlicha nomlangan:

Namangan viloyatining
Janubiy qismida

• “ertangi”

Samarqand, Farg'ona,
Surxondaryoda

• “matal”

Xorazmda

• “varsoqi”

Buxoroda

• “ushuk”

Toshkentda

• “cho'pchak”

A.Navoiy asarlarida

• “cho'rchak”

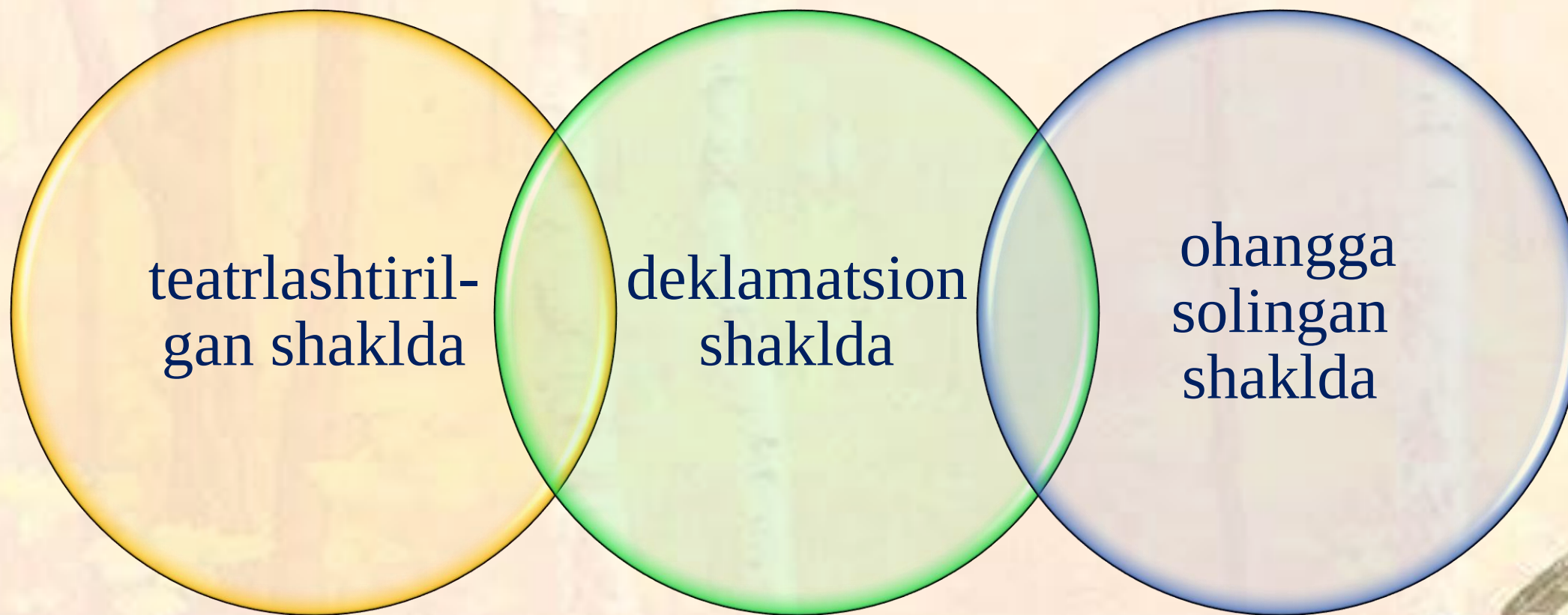

Xalq og‘zaki ijodida ertak janrining bolalar tomonidan yaxshi qabul qilinib, qiziqib o‘qilishining sabablaridan biri ertak tilining ta’sirchanligi, o‘tkirligi, ma’nodorligi va xalq tiliga yaqinligidir.

Ertakning o‘tkir maroqli syujeti, voqea rivojidagi favqulodda ajoyib vaziyat bolalarni maftun qiladi, undagi mard, kuchli, topqir, dovyurak, chaqqon qahramonlar, ertakning g‘oyaviy yo‘nalishi, unda ezgulik kuchining – yaxshilikning doimo g‘alaba qilishi bolalarni o‘ziga tortadi.

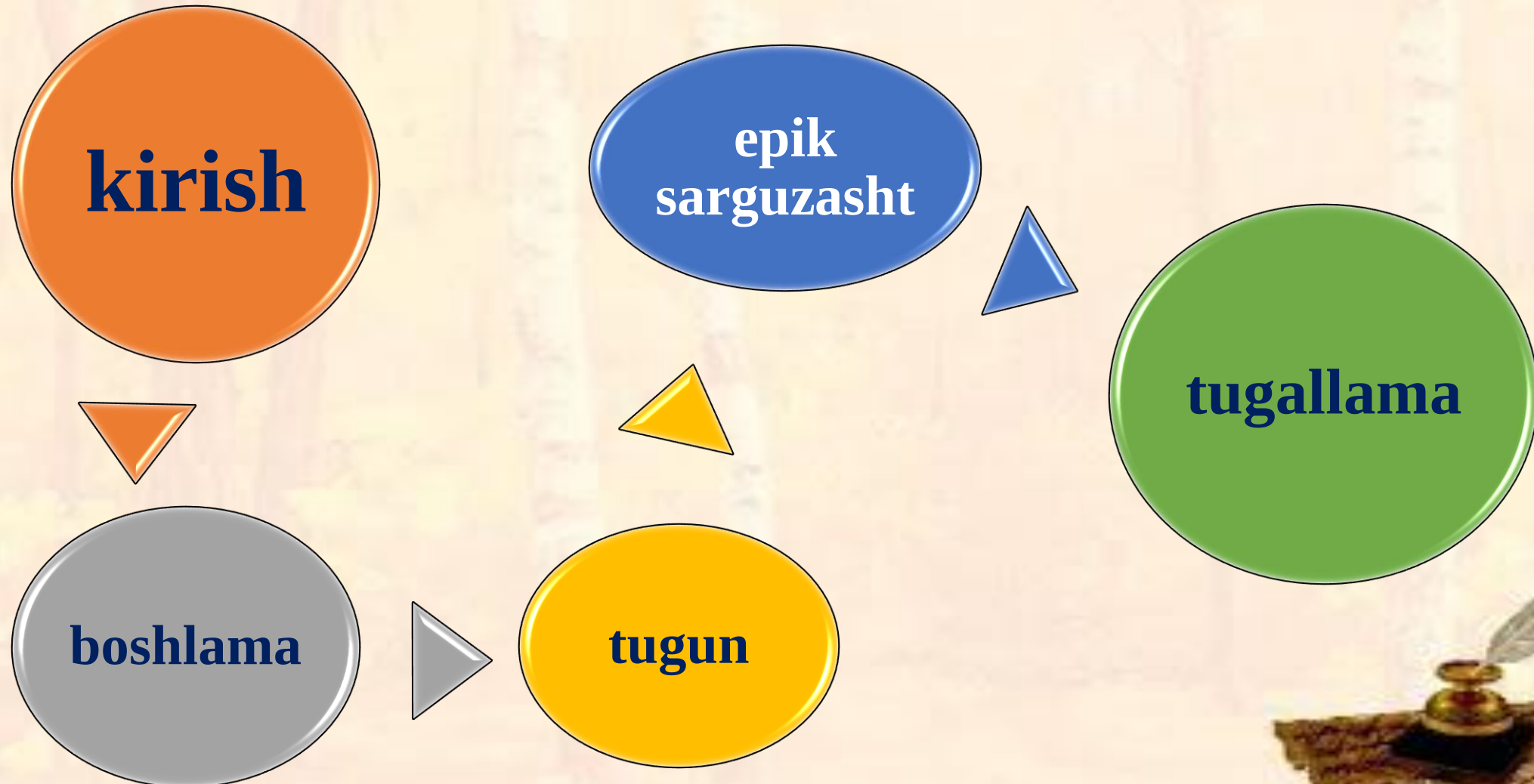
Ertaklar ijrosi uch xil usulda tashkil etilishi mumkin:

O‘zbek ertaklari ichki turlarga bo‘linadi:

Ertaklar o'z tabiatiga xos badiiy-kompozitsion qurulishga ega.

Ertak matni ustida ishlashda:

Maktab tajribasidan ma'lumki, kichik yoshdagi o'quvchilar ertakdagi hayvonlar gapirmasligini, tulki va turna bir-birinikiga mehmonga bormasligini yaxshi biladilar, ammo ertaklar dunyosini hayotiy hikoya kabi qabul qiladilar.

Ertakni o'qib tahlil qilganda, barcha ishlar uning mazmunini yaxshi idrok etishga, syujet rivojini, qatnashuvchi personajlarning xatti-harakati, o'zaro munosabatlarini to'g'ri tasavvur etishga yo'naltiriladi. Bunday ertaklarda hayvonlarning odatlari tahlil qilinadi, ammo ularni kishilar xarakteriga taqqoslash tavsiya qilinmaydi.

Ertak ustida ishlashda bolalarni ertakni o'qishgagina emas, balki uni aytib berishga o'rgatish ham muhimdir. Ertak aytish og'zaki nutqni o'stiradi, bolalar nutqini yangi so'z va iboralar bilan boyitadi.

Ertakni o'rganish darslarining qurilishi quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Ertak bilan tanishtirish:

a) o'quvchilarni ertakni idrok etishga tayyorlash;

b) o'qituvchining ertakni ifodali o'qishi, yod aytib berishi va hok.

2. Ertakni o'quvchilar qay darajada idrok etganliklarini aniqlash maqsadida qisqacha suhbat o'tkazish;

3. Ertakni qismlarga bo'lib o'qish va tahlil qilish; undagi ayrim tasviriyy vositalar, ma'nodosh so'zlarni topish, lug'at ishi (ayrim so'zlar ma'nosini tushuntirish);

4. Ertakni aytib berishga tayyorlanish (ichda o'qish);

5. Ertakni so'zlab berish;

6. Umumlashtiruvchi suhbat (ertak g'oyasini ochish);

7. Ma'lum vazifa bilan ertakni qayta o'qish (ijodiy va mustaqil ishlar);

8. Vazifani tekshirish va yakunlash;

9. Uyda ertakni o'qib (yoki aytib) berishga tayyorlanish.

Mustaqil o‘zlashtirish uchun topshiriqlar:

1. Boshlang‘ich sinf “O‘qish kitobi”dagi ertak janriga xos asarlarni ajratish.

2. Ertak janrini o‘rganish darsi ishlanmasini tayyorlash (1-2-sinflar).

E'tiboringiz uchun
rahmat